

TANULMÁNY az ONIX Kft-nél bekövetkezett 2004. évi vízbázis szennyezésről

Az ONYX Magyarország Kft. telephelyén 2004 július 30-án bekövetkezett „Havária” kapcsán kialakult esztergomi vízbázis szennyeződés felszámolásának és a jelentkező lakosságvédelmi feladatok végzésének tapasztalatairól készült összefoglaló.

Esztergomi vízbázis szennyeződése

Az elmúlt másfél évben hazánk Európai Unióhoz való csatlakozásra való felkészülés során kiemelten foglalkoztunk a SEVESO II irányelvek alapján alsó és felső küszöbértékű üzemekhez kapcsolódó tervek elkészítésével, a lakosság védelme érdekében megteendő intézkedések, tevékenységek begyakorlásával. Az előzőekben leírt feladatok mellett azonban, néhány esetben jelentkezhetnek olyan feladatok az önkormányzatok, a hivatásos katasztrófavédelem részére, amelyek egy nem kiemelten veszélyes létesítményben bekövetkezett havária kapcsán sajátos intézkedéseket, a lakosság ellátásához kapcsolódó tevékenységet igényelnek. A jelen tanulmány egy ilyen, az ivóvízbázis szennyeződése során kialakult helyzet kapcsán történt eseményeket tekinti át, – a teljesség igénye nélkül – a közreműködő szervek, szervezetek tevékenységén keresztül.

A szennyezés keletkezése, az esemény kezelésének fontosabb időpontjai, elemei:

- 2004. július 30-án reggel 07 óra 55 perckor egy Esztergom-kertvárosi lakó bejelentést tett a Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Esztergomi Polgári Védelmi Kirendeltségén, hogy a Dorogon keresztül folyó Kenyérmezei-patak felszínén ismeretlen eredetű, kellemetlen szagú szennyező anyag folyik.
A kirendeltség munkatársa a helyszínre kiérve ugyanezt tapasztalta, azaz, hogy a patakban „vöröses színű, bűzös szagú” szennyeződés folyt, erről jelentést tett a megyei igazgatónak.
- A megyei igazgató utasításának megfelelően azonnal értesítésre került az Észak-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség (továbbiakban: ÉDUKÖFE), az Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (továbbiakban: ÉDUKÖVIZIG) és az Észak-dunántúli Vízmű Rt (továbbiakban: ÉDV Rt.)
- 09.50 órakor bejelentést tett az ONYX Magyarország Kft. a megyei igazgatóságra a bekövetkezett havária eseményről. A jelzés szerint egy 1000 m³-es tároló tartályból – műszaki becslés alapján – kb. 100 m³ fáradt olajos, oldószeres, emulziós víz jutott ki sérülés következtében.
- 10.33-kor megerősítést nyert, hogy a szennyező anyag az ONYX Magyarország Kft. telephelyéről ömlik a nyílt árkon keresztül a patakba.
- 12.00-től az ONYX Magyarország Kft. telephelyén helyszíni bejárást hajtott végre a Kft. vezetője, az ÉDUKÖVIZIG, az ÉDUKÖFE, az Esztergomi Polgári Védelmi Kirendeltség és a Dorogi Rendőrség szakembereinek közreműködésével.
A felvett jegyzőkönyv szerint a tartály és környezetének csapadékvizét elvezető nyílt árkon, illetve a csapadékrendszeren keresztül juthatott a szennyeződés a Kenyérmezei-patakba. Az árok lezárásra került, és a felhalmozódott csapadékvizet szippantóval összegyűjtötték.
Ezt követően a környezetvédelmi hatóság vízmintát vett a tartály kármentő nyílt árkából és a Kenyérmezei patakából a torkolatoknál.
A Kft képviselői a tartályban tárolt anyag összetételét nem tudták meghatározni. A környezetvédelmi hatóság felszólította az ONYX Kft.-t, hogy ezen adatokat 2004. 08.04-ig részére adja meg.
- 13.30-kor az ÉDUKÖVIZIG vízminőségi kárelhárító csoportja megérkezett, és megkezdte a beavatkozást, mentesítést a Kenyérmezei patak torkolatánál a táti Dunában.
- Július 31-én és augusztus 01-én a kármentesítés folyt, az ÉDUKÖFE Labor, és az *ÁNTSZ munkatársai folyamatosan végezték a vízminta gyűjtését, elemzését.*
- Július 31-én, illetve augusztus 1-én az ÉDV Rt. – biztonsági okok miatt – a Prímászigeti kutakból kettő működését leállította, annak ellenére, hogy az ivóvíz mintákban a szennyező anyagok jelenlétét a mérések határértékek alattinak mutatták.
A kutak leállításáról, a szennyeződésről, a védelmi munkákról az Esztergomi Polgári Védelmi Kirendeltség augusztus 2-án értesítette a Polgármesteri Hivatal jegyzői iroda vezetőjét, aki jelezte, tudomása van a szennyeződésről és még aznap helyszíni szemlét tart.
- Augusztus 3-4-én a mentesítés folyt, a szennyező anyaggal teli hordók elszállítása az ONYX Magyarország Kft. által megbízott Flora's Kft. által folyamatos történt. A szennyező anyagokkal teli hordók az ONYX Magyarország Kft. telephelyén kerültek elhelyezésre, és a jelentés összeállításának idejéig égetéssel történő megsemmisítésre. A polgári védelmi kirendeltség pontosította az ivóvíz biztosításához szükséges adatbázisokat, azaz felmérték a dunai kutak által ellátott területen lakók számát (1sz. melléklet), az ivóvízszállításra bevonható eszközöket, illetve az igénybe vehető ivóvíz palackozási (csomagolási) lehetőségeket.

- Augusztus 05-én 14.00-ra Esztergom város Polgármestere Helyi Védelmi Bizottsági (továbbiakban: HVB) ülést hívott össze, melyen határozatot hoztak az Esztergom és Tokodaltáró térségében a vezetékes vízfogyasztási és főzési céllal történő használatának megtiltására, és erről lakossági közleményt adtak ki. 22.00-tól a 14 szavazókörben megkezdődött az ivóvíz kiosztása, lajtos kocsik igénybevételével.
- Augusztus 6-án a Dorogi HVB határozatban felkérte a térség polgármestereit, hogy a karsztvíz mennyiségi arányának növelhetősége érdekében részleges vízkorlátozásként tiltsák meg az ivóvíz locsolásra és gépjárműmosásra történő felhasználását a térségben. Az esztergomi térségben folyt a vízosztás.
- Augusztus 7-én megérkezett a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóságtól a BM OKF által levezényelt ivóvíz tisztító-csomagoló berendezés, szakértő, kezelő személyzettel együtt. A tati ivóvízbázisra telepített eszköz beüzemelése megtörtént.
- Augusztus 8-9-én a folyamatos vízellátás biztosított volt. A térségben megkezdte vizsgálatait a Bálint Analitika Kft. független mérő- és vizsgáló szervezet.
- Augusztus 10. 15.30-kor Esztergom Helyi Védelmi Bizottság rendkívüli ülésére került sor, amelyen a bizottság a 2/2004. (VIII.10.) határozatával az korábban kihirdetett vízfogyasztási tilalmat, a 14 éves kor alatti gyermekekre, a terhes nőkre és a szoptatós anyákra továbbra is fenntartotta, annak ellenére, hogy az Országos Tisztifőorvos a korlátozás teljes megszüntetését javasolta.
- Augusztus 11-16-ig a vízosztás folytatódott ásvány- és zacskós víz, valamint lajtos kocsik bevonásával. A kiosztott vízmennyiséget (2), az ehhez tartozó vízszállító gépkocsik számát (3) a tanulmány mellékletei tartalmazzák.
- Augusztus 17-22-ig az ivóvízszállító gépkocsik egy része (a Fővárosi Vízműtől érkező) s az ivóvíztisztító és csomagoló berendezés befejezte működését.
- Augusztus 18-án az ÉDUKÖVIZIG munkatársai a vízminőségi kárelhárítási tevékenységüket befejezték.
- Augusztus 23-án a HVB ülésen meghozták a 3/2004. (VIII.23.) sz. Határozatot, melyben feloldják a tilalmat a gyerekekre, kismamákra és a szoptatós anyákra vonatkozólag, de a vezetékes ivóvízfogyasztást nem ajánlják. A fenti okok miatt továbbra is biztosítják a palackozott vizet.

a/ A hivatásos katasztrófavédelmi szervek tevékenysége:

A kirendeltség tevékenysége:

A vízszennyezésről a lakossági bejelentés az Esztergomi Polgári Védelmi Kirendeltségre érkezett a fent jelzett időpontban.

A kirendeltség-vezető intézkedésére a területileg illetékes dorogi irodavezető a helyszínre ment és a tapasztalatokról – melyek a bejelentést megerősítették – jelentést tett, majd ezt követően felvette a kapcsolatot a dorogi polgármesteri hivatal illetékes szakemberével, felmérte milyen gazdálkodók vannak rákötve erre a csatorna szakaszra, honnét származhat a szennyező anyag.

A kirendeltség-vezető ezt követően jelentette az eseményt a megyei ügyelet felé, illetve a megyei igazgatónak.

Az igazgató utasításának megfelelően az ügyelet az ÉDUKÖVIZIG Győri központjába, a kirendeltség pedig a tati szakaszmérnökségnek jelezte telefonon a bekövetkezett eseményt.

Ezt követően értesítésre került (telefonon) az Észak-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség (továbbiakban: ÉDUKÖFE), valamint az Észak-dunántúli Vízmű Rt (továbbiakban: ÉDV Rt.) is.

Miután a szennyező kiléte napvilágra került a kirendeltség-vezető és az irodavezető részt vettek az ONYX Magyarország Kft. Telephelyén megtartott helyszíni szemlén, ahol olyan megállapítást tettek -az égető által megadott információk alapján- hogy a lefolyó szennyező anyag közvetlenül a lakosságot nem fenyegette, ezért, akkor polgári védelmi beavatkozást nem kellett elrendelni. Az előzmények figyelembe vételével, ekkor a kirendeltség részére védekezési feladat nem jelentkezett, csak a kárelhárítást végzők tevékenységének támogatásában kellett közreműködni.

A kirendeltség a szennyeződés felszámolásának segítése érdekében 15 db keretálcot biztosított az ÉDUKÖVIZIG kárfelszámoló csoportja számára.

Az ezt követő három napban a kirendeltség munkatársai folyamatosan részt vettek a Duna és a Kenyérmezei-patak torkolatában végrehajtott kármentesítési munkákban.

A Prímás-szigeti csápos kutak leállítását követően a kirendeltség munkatársai megkezdték az ivóvíz biztosításához szükséges személyi és technikai eszközök pontosítását, illetve információt kértek a Fővárosi Polgári Védelem kötelékébe tartozó víztisztító-csomagoló berendezés igénybevételéről, működési feltételeiről.

A kirendeltség-vezető részt vett – az előírásoknak megfelelően – az esztergomi HVB augusztus 05-i ülésén, majd saját, illetve az igazgatóság munkatársaival közreműködtek a határozatból következő feladatok – azaz a vezetékes vízfogyasztási és főzési céllal történő használatának megtiltásából adódó tevékenységek – végrehajtásában, egészen augusztus 10-ig, a vízkorlátozással kapcsolatos újabb határozati javaslat (teljes korlátozás, csak gyermekekre, kismamákra, illetve szoptató anyákra leszűkítve) kiadásáig.

A fenti időszakot követően a kirendeltség már csak augusztus 11-én vett részt a vízostással kapcsolatos feladatokban.

A kirendeltség ezt követően folyamatosan figyelte az eseményeket, rögzítette a fontosabb történéseket.

Tapasztalatok, következtetések:

A kirendeltség munkatársai a jelentkező feladatokat alapvetően az előírásoknak megfelelően végezték, illetve a más jellegű események kezelése kapcsán szerzett tapasztalatok figyelembe vételével jártak el. A kialakult helyzetre alapvetően helyesen és viszonylag gyorsan reagáltak, de néhány területen az előzőekben felsorolt tevékenységük hatékonyságát tovább lehet fejleszteni az alábbi javaslatok figyelembe vételével:

- A kirendeltségen a bejelentést követően azonnal meg kell kezdeni a rendszeresített eseménynapló vezetését. Az esztergomi kirendeltségen ez csak az augusztus 05-ét követően, a HVB határozatának kiadása után történt. A napló alkalmazásának hiánya az első napokban készült jelentésekben tárgyi és időbeli eltéréseket okozott, ami az események utólagos feldolgozását, a tett intézkedések valódiságának ellenőrzését, bizonyíthatóságát is megkérdőjelezheti.
- A kirendeltség-vezető 08.00-kor a dorogi irodavezetőt a helyszínre küldi, a megyei ügyelet és az igazgató felé csak 09.20-kor tesz jelentést. Tehát fontosnak tartom az előjáró és a megyei ügyelet azonnali és korrekt tájékoztatását, hiszen adott esetben ezzel a saját munkájukat és a beavatkozók tevékenységét is meg lehet gyorsítani.
- Fokozott figyelmet kell fordítani a katasztrófavédelem részéről egy ilyen esemény kapcsán tett, a saját tevékenységre vonatkozó nyilatkozat, vagy a jegyzőkönyvben rögzítendő állásfoglalás tartalmára, pontos és szakszerű megfogalmazására.

- Javasolt ilyen helyzetben annak a vizsgálata, hogy a szennyezőanyag (bármilyen jellegű is) milyen hatással lehet az érintett területen élő lakosság életfeltételeire (pl.: vízellátására), illetve amennyiben ott gondot okozhat, milyen módszert, intézkedést lehet tenni az érintett település(ek) vezetőinek az esetleges ellátási feladatok megoldására. A kirendeltség e területen egyébként az elvárásoknak megfelelően jól tevékenykedett.
- A katasztrófavédelem helyi szerveinek (kirendeltség, iroda) kiemelten fontos feladata a szakmai előjárónak történt jelentéssel egyidőben, az érintett települések polgármestereinek, önkormányzati vezetőinek azonnali tájékoztatása, ami a mi esetünkben csak későbbi időpontokban valósult meg.
- A kialakult helyzet kezelése szempontjából alapvetően fontos a katasztrófavédelmi szervek, esetünkben a megyei igazgatóság és a kirendeltség folyamatos kapcsolattartása, együttműködése.
Az esztergomi vízbázis szennyezése kapcsán, a bejelentés időszakában, néhány esetben az információáramlás nem megfelelően működött, hiszen a megyei igazgatóságra már 09.50-kor bejelentést tett az ONYX Magyarország Kft. igazgatósága, de a kirendeltség-vezető, a dorogi irodavezetővel és az ÉDV Rt. munkatársaival együtt még 10.34-kor keresik a helyszínen a szennyezés kibocsátóját. A fentiek alapján feltételezhető, hogy a bejelentésről ekkor még nem rendelkeztek információval, tehát a bejelentés nem jutott le a kirendeltségre.

Megyei igazgatóság tevékenysége:

Az Igazgatóság a kirendeltség-vezető jelentését követően kapcsolódott be az esemény kezelésébe.

A megyei ügyelet a bejelentés vétele után azonnal jelentett az igazgatónak, majd utasítására értesítette a területileg illetékes ÉDUKÖVIZIG-et is.

A szolgálat a vonatkozó utasításoknak megfelelően a rendelkezésre álló információkat tovább jelentette a BM OKF Főügyeletére.

Az ONYX Magyarország Kft. 09.50-kor tett – a bekövetkezett havária eseményről szóló – bejelentése után, a megyei igazgató tájékoztatta az ügyeletes főigazgatót, majd 12.10-kor jelentést tett a Főigazgató úrnak az eseményről, illetve a szennyező forrás megszüntetéséről.

A megyei ügyelet az esemény kezelés további időszakában folyamatosan figyelte a tett intézkedéseket, melyekről rövid feljegyzéseket készített az „Elhúzódó káresemények és vegyi anyagok jelenlétében történő kárfelszámolás nyilvántartása” (továbbiakban: EKNY) elnevezésű rendszeresített okmányba.

A megyei igazgatóság állománya a BM OKF Veszélyhelyzet Kezelési Főigazgató-helyettes Úr augusztus 5-én kiadott szóbeli intézkedésének, valamint a Főigazgató Úr 6-án megfogalmazott elvárásának megfelelően, augusztus 5-től 11-ig 19 fővel részt vett a HVB határozatában foglalt – ivóvíz-korlátozásból fakadó – vízellátási feladatok megoldásában. A végrehajtás érdekében az igazgatóság állományából naponta bevontakról szóló létszám és teljesített túlóra kimutatást (4), illetve a gépjárművek futásteljesítményét (5) a tanulmány mellékletei tartalmazzák.

A megyei igazgatóság kérésére augusztus 7-én a helyszínre érkezett a Fővárosi Polgári védelmi Igazgatóság ivóvíztisztító-csomagoló berendezése, melynek beüzemelésében, illetve működésében szintén közreműködtek a munkatársak.

A települések vízellátásának megoldása érdekében a megyei igazgatóság folyamatosan biztosította a rendelkezésre álló IFA tehergépkocsiját.

Tapasztalatok, következtetések:

- A megyei igazgatóság, mint ahogy azt az események ismertetésének elején jeleztem az esztergomi kirendeltség-vezető bejelentését követően kapcsolódott be a felderítési, felszámolási feladatok végrehajtásába.
- A megyei ügyelet az EKNY-ba minden esetben bejegyezte a kapott információt, illetve a kiadott tájékoztatásokat, intézkedéseket, jelentéseket, azonban a „Tett katasztrófavédelmi intézkedések” rovatban egyébként szereplő katasztrófavédelmi szervezetek vonatkozásában nem tettek bejegyzést. Ennek megfelelően például nem található bejegyzés arról sem, hogy az ONYX Magyarország Kft. 09.50-kor megtett bejelentése után a megyei igazgatónak történő jelentést követően, az esztergomi polgári védelmi kirendeltség értesítése megtörtént-e.
- A megyei igazgatóság a kialakult helyzet kezelésével kapcsolatos közvetlen feladatokat alapvetően az esztergomi polgári védelmi kirendeltségre, mind a helyi viszonyokat legjobban ismerőkre bízta, a folyamatos jelentési kötelezettség fenntartása mellett. Az események felszámolása, illetve a vízellátás időszakában koordinálta, irányította a helyi szervek munkáját, valamint a személyi és technikai feltételek biztosításával támogatta a kirendeltség és a HVB tevékenységét.
Az okmányok alapján az Igazgatóság tevékenysége a kirendeltség és a HVB-ok munkájának támogatására irányult, amellyel a jelentkező feladatok eredményes végrehajtásához nagyban hozzájárult.
- A tapasztaltak megerősítették, hogy a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítani a megyei ügyelet hasonló jellegű események kapcsán végzendő tevékenységére, a tett intézkedések pontos nyilvántartására, a kapott információk gyors és hiánytalan továbbítására, az Igazgatóság és a kirendeltségek jobb együttműködésére.

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság tevékenysége:

A BM OKF Főigazgató Úr és a Veszélyhelyzet Kezelési Főigazgató-helyettes Úr az események részükre történő jelentések megtételét követően, folyamatosan nyomon követték az eseményeket részben a napi írásos jelentések, részben a nekik tett szóbeli kiegészítések alapján. A főigazgatóság munkatársai – az előjáró utasítására – a helyszínen tájékozódtak a kialakult helyzetről, segítették a igazgatóság és a kirendeltség tevékenységét és javaslatot tettek a további intézkedésekre.

Dr. Muhoray Árpád pv. dandártábornok, Főigazgató-helyettes Úr augusztus 8-án Esztergomba érkezett, ahol személyesen tájékozódott a kialakult helyzetről, megtekintette az ivóvíz tisztító és csomagoló gép működését, meghallgatta a kirendeltség és az igazgatóság tevékenységéről szóló beszámolót.

A Főigazgató-helyettes Úr javaslatot tett az ivóvíz kiosztásnál polgári védelmi szervezetek alkalmazására, de Polgármesteri döntés ez ügyben nem született, így a helyi Védelmi Bizottság ezt a feladatot a közterület felügyelet bevonásával oldotta meg.

A megyei szervek, szervezetek tevékenységének összehangolása, az eredményes együttműködés érdekében, Főigazgató-helyettes Úr javaslatot tett a megyei Főjegyző úrnak, mint a Megyei Védelmi Bizottság Elnök-helyettesének, – aki az MVB elnökét távolléte miatt helyettesítette – egy részleges Védelmi Bizottsági ülés összehívására, ami munkaszervezeti formában meg is történt.

A területileg illetékes Esztergom Városi Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóság (továbbiakban: Egom HÖT) tevékenysége:

A Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóság a „havária” bekövetkezését követően augusztus 4-én célellenőrzést tartott, az ONYX Magyarország Kft-nél, a meghibásodott tartály vizsgálata céljából. Az ellenőrzést végző az általa készített feljegyzésben egyértelműen megállapította, hogy a tartály jelenlegi állapotában éghető folyadék és olvadékok tárolására nem megfelelő. A tapasztalatról készült jegyzőkönyvet megküldte az illetékes Dorogi Polgármesteri Hivatal

jegyzőjének – mint első fokú tűzvédelmi hatóságnak – egyben kérte a tartály alkalmazásának felfüggesztését és javasolta a tűzvédelmi bírság kiszabását.

Az esztergomi HÖT munkatársai a fentiekben túl közreműködtek az érintett települések ivóvíz ellátásának biztosításában, az ivóvíztisztító és csomagoló berendezés üzemeltetésében.

b/ Az esemény kezelésében résztvevő, közreműködő önkormányzatok, Helyi Védelmi Bizottságok tevékenysége:

Dorog város önkormányzata és a HVB:

Az esemény kezelése során legelőször a dorogi önkormányzat került kapcsolatba a bekövetkező környezet szennyezéssel, hiszen a város közigazgatási területéhez tartozik az eseményért felelős ONYX Magyarország Kft, illetve a Kenyérmezei-patak is. Tekintettel arra, hogy a szennyeződés megszüntetésére, illetve eltávolítására az illetékes EDUKÖVIZIG a szükséges intézkedéseket megtette, így az önkormányzatnak ezen a területen – az akkor rendelkezésre álló információk alapján – feladata nem jelentkezett.

A Dorogi Helyi Védelmi Bizottság 2004. augusztus 6-án – az esztergomi HVB ivóvíz fogyasztási tilalmát követő napon – hív össze soron kívüli ülést, ahol a rendelkezésre álló vízvizsgálati eredmények alapján nem tartja indokoltnak a lakossági ivóvíz fogyasztás betiltását. A testület az 1/2004. (VIII.06.) számú határozatában vízkorlátozásra szólítja fel a térség településeit, ennek eredményeképpen növelni lehet az ivóvíz összetételében a karsztvíz mennyiségi arányát.

Esztergom város önkormányzata és a HVB:

A város vezetése számára a vízszennyezés tényének ismeretén kívül, annak következményei augusztus 2-án jelentkeztek, amikor az ÉDV. Rt. leállította a Prímás-szigeti csápos kutak közül az első két kutat. A vízmű a kutak lezárását azt követően tette meg, miután kiderült, a szennyező anyagban az olaj mellett szerves oldószerek, elsősorban toluol, xilol, benzol is voltak. A kutak leállítása annak ellenére történt, hogy a vízmű labor mérései szerint a vízmintákban a szennyeződés egészségügyi határérték alatti volt.

Ezt az eredményt egyébként a ÁNTSZ Országos Közegészségügyi Központban elvégzett mérés megerősítették.

Az esztergomi polgármester augusztus 5-én, a vízszennyezés kapcsán a városi ivóvízhálózatba jutott szennyeződés következményeinek elhárítása érdekében, az ÉDV Rt. esztergomi vezetőjének javaslatára, a polgári védelmi kirendeltség-vezető egyetértő támogatásával, összehívta HVB-ot. A védelmi bizottság az 1/2004. (VIII.5.) határozatában megtiltotta ivóvíz fogyasztást (ivás-és étkezési célra) Esztergom, Esztergom-Kertváros, Tokodaltáró településeken és hasonló lépést javasolt a dorogi HVB-nek is. A határozat intézkedett a lakosság vízellátásának biztosítására és módszerére is.

A HVB. a kirendeltség-vezető, illetve a megyei igazgatóság munkatársainak javaslatát figyelembe véve, a vízosztás feltételeit a települések szavazó köreiben teremtette meg és hajtotta végre, napi 3 l/fő norma meghatározásával, ami a térségben 32.356 fő ellátását jelentette.

A határozatban foglaltaknak megfelelő feladatok rendben végrehajtásra kerültek, a vízosztás fenti formája augusztus 10-ig a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság munkatársainak bevonásával, majd ezt követően a „Nemzetőrség” közreműködésével egészen az ivóvíz fogyasztási tilalom feloldásáig, augusztus 23-ig folyamatosan biztosításra került.

A HVB a fenti időpontot megelőzően még tartott egy ülést augusztus 10-én, ahol az ivóvízfogyasztás teljes körű tilalmát a 14 éven aluli gyermekekre, a kismamákra és a szoptató anyákra szűkítette le, ami összességében 4.935 főt érintett a térségben.

Tapasztaltok, következtetések:

Mindkét önkormányzat, illetve HVB a jogszabályoknak megfelelően jártak el. A határozathozatalok megalkotásakor figyelembe vették a hivatásos katasztrófavédelem területi és helyi szerveinek javaslatait, a lakosság ivóvíz ellátásának megtervezése, megszervezése és végrehajtása során.

Megítélésem szerint az érintett önkormányzati- és a hivatásos katasztrófavédelmi szervek között az együttműködés példaértékű volt.

c/ A Megyei Védelmi bizottság tevékenysége:

A „havária” esemény kapcsán jelentkező megyei szintű feladatok koordinálását – az éppen szabadságát töltő Megyei Védelmi Bizottság Elnök helyett – a megyei főjegyző, mint a Megyei Védelmi Bizottság (később: MVB) Elnök-helyettese végezte.

A főjegyző úr a közvetlen kapcsolattartás feladatát a Védelmi Iroda munkatársainak határozta meg, mind a katasztrófavédelmi igazgatóság, mind az érintett önkormányzatok, HVB-ok, a kárfelszámolásba és a lakosság ellátásába bevont szervezetek vonatkozásában.

A Megyei Védelmi Bizottság Elnökének utasítására egy munkaszervezet került létrehozásra, mely augusztus 12-én tartotta ülését. A munkaszervezet ülésén az MVB Elnök képviselőjében elnöklő megyei főjegyző vezetésével, a havária felszámolásában közreműködő szervek, szervezetek vezetői (ÁNTSZ; ÉDUKÖFE; ÉDUKÖVIZIG; ÉDV Rt. KEMÖH) tájékoztatást adtak az eseményekről, a tett intézkedésekről, a további várható teendőkről. Az ülésen részt vett a megyei Igazgatóság képviselőjében az esemény kapcsán szabadságát megszakító Cibik József tűzoltó ezredes Úr, megyei igazgató.

A tájékoztatók, beszámoló meghallgatását követően a munkaszervezet megállapította, hogy az ONYX Magyarország Kft. által kötelező adatszolgáltatás elmaradása, késése negatívan befolyásolta az esemény kezelését. Az ideiglenes szervezet továbbá tudomásul vette, hogy a HVB-ok határozatai törvényesek voltak, jogszabályt nem sértettek, illetve javaslatot tett arra, hogy az esetleges hasonló helyzetben célszerűbb a rendelkezésre álló adatokat, mérési eredményeket nyilvánosan bemutatni a közvélemény megnyugtatása érdekében.

d/ A vízszennyezés felszámolásában és a lakosság ivóvízellátásban résztvevő szervezetek tevékenysége:

Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság

Az igazgatóság és munkatársai az esemény jelzését követően – a katasztrófavédelmi igazgatóságtól kapott információ ismeretében – a helyszínre vonultak, ahol július 30-án 13.30-kor III. fokú vízminőségvédelmi készenlét elrendelésével egyidőben, megkezdték a kárelhárítási tevékenységüket, melyet az ÉDUKÖFE szakmai irányítása mellett végeztek.

A kárelhárítást az ÉDUKÖVIZIG kárfelszámoló csoportja augusztus 16-án fejezte be.

Észak-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség

A felügyelőség szintén a havária bekövetkezésének napján kapott értesítést, és ennek megfelelően kapcsolódott be a kárelhárítási munkák irányításába (lásd fent), illetve ettől az időponttól végeztek napi (többszöri és több helyről történő) vízmintavételezéseket, melyeket elemzésre Győrbe szállították. A mérések eredményéről készült a KvVM részére készített napi jelentéseket, megküldték a káresemény kezelésében résztvevő szervezet részére (pl. ÁNTSZ, MKI) egészen az I. fokú vízminőség-védelem készenlét visszavonásáig, azaz szeptember 1-én 18.00 óráig.

Észak-dunántúli Vízmű Rt.

A Vízmű Rt az esemény bekövetkezésének napjától részt vett a Kenyérmezei patak szennyeződése kapcsán jelentkező felmérő, felderítő, kárelhárító feladatokban, így a Vízmű saját laboratóriuma folyamatosan mérte az ivóvíz szennyezettségét, az ÁNTSZ előírásának

megfelelően. A rendelkezésre bocsátott információk alapján az ivóvíz szennyezettségének mértéke egyetlen egy alkalommal sem érte el az egészségügyi határértéket.

Az augusztus 5-én hozott Esztergomi Helyi Védelmi Bizottsági / 1/2004. (VIII.5.) / határozatát tudomásul vették. A zacskós- és ásványvíz ellátás mellett, 8 db regionális és 1 db párkányi (szlovák) vízszállító (lajtós) gépkocsi üzemeltetésével közreműködtek a lakossági ivóvíz ellátásban augusztus 5-étől augusztus 24-ig.

ANTSz Komárom-Esztergom Megyei Intézet

A bekövetkezett havária eseményről július 30-án 14,45 órakor értesítették az intézet ügyeletes tisztiorvosát. A helyszínen történő tájékozódást követően, az ÁNTSZ határozatban kötelezte az EDV Rt Esztergomi Üzemét vízminőségi vizsgálatok elvégzésére és adatközlésre, illetve az esemény bekövetkezésének tudomásra jutását követően folyamatosan mintavételeket végeztek, melyeket kiértékelésre a Fodor József Országos Közegészségügyi Központ Laboratóriumába továbbítottak egészen augusztus 9-ig.

A két laboratóriumból, illetve az ÉDUKÖFE-től érkezett mérési jegyzőkönyvek alapján az ivóvíz fogyasztása megállapításuk szerint nem volt káros az egészségre.

e/ Médiakapcsolatok, lakosságtájékoztatás

A megyei igazgatóság ezen a területen végzett tevékenységét, a Válság (krízis) Kommunikációs Tervében meghatározott eljárási rend szerint hajtotta végre. Ennek keretében a médiákkal a kapcsolattartás az alábbiakban valósult meg:

Az elektronikus sajtó vonatkozásában:

- Augusztus 5-én – az Esztergomi Helyi Védelmi Bizottság a vezetékes vízfogyasztás megtiltásáról kiadott határozatát követően – a megyei igazgatóság sajtóközleményt adott ki melyet a helyi, illetve a regionális médiáknak megküldött.
- A Magyar Televízió (MTV), a Duna Televízió, az RTL Klub, a TV2, a Hír TV, a Körzeti Televízió Esztergom (KTV) és az Esztergom Városi Televízió (ETV) tájékoztató munkájában folyamatosan közreműködtünk. Az esztergomi események kapcsán az igazgatóság munkatársaival nem minden esetben készült interjú, ekkor közreműködésünk a felvételi helyekről – különös figyelemmel a megfelelő vágóképek megörökítésére – való tájékoztatásban merült ki.
- Esztergom Város Önkormányzatának sajtóreferensével kialakított együttműködés alapján, az RTL Klub forgatócsoportja interjút készített a helyszínen tartózkodó Dr. Muhoray Árpád pv. ddtbk. Úrral, a BM OKF főigazgató helyettesével.
- Az igazgatóság az önkormányzat sajtóreferense közreműködésével a BM OKF Internetes honlapjára – az RSOE segítségével – hír- és fotóanyagot tett fel.

A nyomtatott sajtó vonatkozásában:

- A sajtóreferens telefoninterjút adott a Magyar Narancs című hetilapnak, az Origó Internetes Honlapnak, a Gazdasági Híradónak, a Vasárnapi Blikk újságírójának, valamint a Független Hírügynökségnek.

A lakosság tájékoztatás területén:

- Az Esztergomi Helyi Védelmi Bizottság 2004. augusztus 5-én – a vezetékes vízfogyasztás megtiltásáról – kiadott közleménye írásos formában, szórólapon, valamint a Városi TV képújságában, illetve az önkormányzat kihangosító berendezéssel ellátott gépjárművéből felolvasott tájékoztatóból került közzétételre.
- A Dorogi Székhelyű Helyi Védelmi Bizottság tájékoztatója – a vezetékes vízfogyasztás korlátozásáról – kiadott közleménye írásos formában, szórólapon 2004. augusztus 06-án került közzétételre.

- A Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság személyi állománya 14 vízelosztó helyen, a kirendeltségen, illetve a vízcsomagoló berendezésnél az érdeklődő lakosság részére – a hatáskörébe tartozó tárgykörben – részletes, mindenre kiterjedő tájékoztatást nyújtott az eseményekről, a bekövetkezett káreset kapcsán követendő magatartási szabályokról.
- A lakosság jelentős része személyesen érdeklődött, jellemzően az elosztóhelyeken, így munkatársaink teljes körű tájékoztatást tudtak nyújtani
- A kirendeltségen, a telefonon érdeklődők részére adtunk fenti tárgyú tájékoztatást.

Tapasztalatok, következtetések:

A kialakult helyzet kezelésének értékelése kapcsán úgy ítélt meg, hogy az igazgatóság *Válság (krízis) Kommunikációs Tervében* meghatározott eljárási rend jól alkalmazható mind a sajtó, mind a lakosság tájékoztatására. A tapasztaltak alapján Esztergom, Esztergom-kertváros, illetve Tokodaltáró települések lakossága higgadt, kiegyensúlyozott magatartást tanúsított, pánik nem alakult ki, illetve érdemi rendőri intézkedések végrehajtására nem került sor.

Összegző értékelés:

A bekövetkezett vízszennyezés kezelése, a kárelhárítás, majd a lakosság ivóvízzel történő ellátása bizonyította, hogy a katasztrófavédelmi, környezetvédelmi feladatok ellátását végző, az abban közreműködő szervezetek csak közös erővel, összehangolt munkával képesek az ilyen, vagy ehhez hasonló helyzeteket gyorsan és minél kevesebb problémával megoldani.

A kialakult helyzet első időszakában voltak ugyan az együttműködésben, néhány esetben megtorpanások, de az idő „előrehaladtával” ezek egyre ritkábban jelentkeztek.

A tanulmányból világosan látszik, hogy a vízszennyezés kapcsán végzett tevékenység során a legkevésbé együttműködő ONYX Magyarország Kft. volt, annak ellenére, hogy a havária bekövetkezése a gazdálkodó szerv hibájából következett be.

A hivatásos katasztrófavédelem szempontjából a bekövetkezett havária és a következményeként kialakult ivóvízszennyezés sajátos, a klasszikus polgári-katasztrófavédelmi feladatoktól eltérő helyzetet eredményezett az alábbiak miatt:

- patakba jutott szennyezőanyag kezelése, a víz és a környezet tisztítása nem a szervezet feladata, erre megvannak a felkészült szervek, szervezetek, akik ezt az előírásoknak megfelelően végre is hajtották;.
- a vízbázis szennyezettségének, az ivóvíz fogyaszthatóságának megállapítása, a szükséges intézkedések megtétele és kiadása szintén nem a katasztrófavédelem feladata.
- a hivatásos katasztrófavédelem részére az igazi szakmai feladat a lakosság vízellátásának megtervezésében, megszervezésében, koordinálásában való részvétel volt. Azzal, hogy a feladat megoldására a legjobb megoldásokra tettek javaslatot a polgármesterek, elősegítette az érintett lakosság részére a folyamatos ivóvíz kiosztás végrehajtását.
- A fentiekén kívül, bár szintén nem kimondottan szakfeladat volt, de megítélésünk és az érintett települések vezetőitől, a lakosságtól történt visszajelzése alapján kifejezetten jó intézkedésnek bizonyult az igazgatóság állományának közreműködése az ivóvíz kiosztás első időszakában. A hivatásos katasztrófavédelem munkatársainak jelenléte megnyugtatóan hatott a lakosságra, és – mind, ahogy a lakosság tájékoztatás területén végzett tevékenységnél már említettem – a folyamatos tájékoztatás biztosításával segítették a pánik hangulat kialakulásának megelőzését.

➤ ***Az esemény felszámolás során tapasztaltak alapján, az ehhez hasonló helyzetek kezelése érdekében kidolgozandó intézkedésbe az alábbiak területekre javasolt kiemelt figyelmet fordítani:***

- Az előjáró szervek azonnali, lehetőleg minél pontosabb tájékoztatására.
- Az esemény kezelése során kiemelkedően fontosnak ítélt, – a normál működésén túli – jelentő szolgálat megszervezésére, ennek folyamatos működtetésére (pl. az igazgatóság Veszélyhelyzet Kezelési Központjának részleges/teljes működtetésére is.)
- Az eseménykezelésben közreműködő, vagy bevont szervezetekkel a folyamatos, korrekt információ cserére, kapcsolattartásra. A fentiek érdekében – kiemelkedő jelentőséggel – az igazgatóság és a közreműködő szervek, szervezetek között már megkötött együttműködési megállapodások naprakészen tartására.
- A meglévő – az adott esemény kezeléséhez alkalmazható adatbázisok – gyors pontosítására, felhasználva a térinformatikai rendszer jelenleg feltöltés alatt álló táblázatait, illetve az ArcView által a döntéshozók részére biztosított hatékony információ átadásra .
- A „havária” következményeinek felszámolása során – a fentiekben felsorolt tevékenységek figyelembe vételével – a katasztrófavédelem helyi és területi szerveinek, az érintett településeknek, a helyi, valamint megyei védelmi bizottságok vezetőinek hatékony támogatására a törvényben részükre előírt feladataik eredményes végrehajtása érdekében.
- A hasonló események kezelésére kiadandó intézkedésben külön pontban javasoljuk meghatározni az igazgatóság(ok) részére a felszámolás során keletkezett – költségvetésben nem tervezett – kiadások fedezetét biztosító forrásokat, mivel ennek hiányában az érintett területi szervnél akár likviditási problémák is kialakulhatnak.

Összességében az esemény kezelésében közreműködő szervek jó munkáját dicsérte Esztergom Város Polgármesterének a közreműködők, így az igazgatóság részére megküldött köszönő levele is.

Tatabánya 2005. március 7.

Simon István nyá. pv. alezredes